

ANALYYSI

EKP avaa maksujärjestelmiään maksulaitoksille

Raha ja maksaminen | 05.12.2024 | Päivi Heikkinen

KIRJOITTAJA

Päivi Heikkinen
Osastopäällikkö

EKP julkaisi heinäkuussa 2024 tiedotteen eurojärjestelmän yhteisestä linjauksesta koskien maksulaitosten pääsyä keskuspankin ylläpitämiin maksujärjestelmiin. Tämän artikkelin tarkoitus on avata linjausten taustoja sekä pohtia millaisia vaikutuksia muutoksella voisi olla maksupalveluiden tarjontaan.

Säätely mahdollistaa pikamaksamisen vastaanottamisen ja lähetyksen kaikkialla Euroopassa

Sekä Euroopan unionin että Euroopan keskuspankin vähittäismaksamisen strategiat tavoittelevat

kilpailullista ja innovatiivista maksamisen markkinaa, jolla kuluttajansuoja on korkea. Yhtenä osana strategian toteutusta Euroopan unioni on lainsäädännöllä pyrkinyt mahdollistamaan maksulaitosten toimintaa perinteisten tilipankkien rinnalla (ns. open banking).

Kun strategian toista osa-aluetta, pikamaksamisen tuomista kaikkien eurooppalaisten saataville, on haluttu edistää, päädyttiin jälleen etenemään sääntelyn kautta: vaikka pikamaksamisen edellyttämä tekniikka ja standardit ovat olleet olemassa, siihen perustuvia palveluita on markkinaehtoisesti syntynyt kovin hitaasti. Komissio ratkaisi ongelman pikamaksuasetuksella (Instant Payment Regulation, IPR), joka tuli voimaan huhtikuussa 2024.¹ Asetus edellyttää, että kaikki tilisiirtopalveluita tarjoavat maksupalveluiden tarjoajat, niin pankit kuin maksulaitoksetkin, pystyvät vastaanottamaan pikamaksuja 9.1.2025 alkaen, sekä lähettämään niitä 9.10.2025 alkaen samoissa kanavissa kuin tavallisia tilisiirtojakin. Palvelun on tarkastettava vastaanottajan nimi annetulla tilinumerolla, toteuduttava 10 sekunnissa yhtäläiseen hintaan vastaavien tilisiirtojen kanssa, ja sen oltava asiakkaiden käytössä 24/7.

Pikamaksuasetuksen vaatimuksia ei ole käytännössä mahdollista täyttää, ellei palvelun tarjoaja ole suorana osapuolena jossain pikamaksuja välittävässä järjestelmässä. Tällaisia laajasti Euroopassa käytettyjä pikamaksujärjestelmiä ovat eurojärjestelmän TARGET-palveluihin kuuluva TIPS (TARGET Instant Payment Settlement²) sekä EBA Clearingin RT1-palvelu³. Rahoitusjärjestelmän vakauden ja maksuliikkeen luotettavuuden varmistamiseksi nämä järjestelmät, kuten useat muutkin alueelliset ja kansalliset maksu- ja selvitysjärjestelmät, on nimetty selvityksen lopullisuudesta annetun direktiivin mukaisiksi järjestelmiksi.⁴ Selvityksen lopullisuutta koskeva direktiivi luo oikeusvarmuuden siihen, milloin järjestelmän välitettäväksi tuotu tapahtuma on lopullinen ja peruuttamaton siten, ettei esimerkiksi maksun osapuolen konkurssi johda tapahtuman peräyttämiseen. Pääsääntöisesti nämä järjestelmät ovat edellyttäneet osapuoliltaan luottolaitostoimilupaa.

Jos pikamaksamisen toteutus edellyttää pääsyä selvityksen lopullisuuden varmistavan maksujärjestelmään sekä luottolaitostoimilupaa, ei maksulaitoksilla olisi käytännössä mahdollisuutta toteuttaa pikamaksuasetuksen vaatimuksia ilman päivitystä selvityksen lopullisuudesta annettuun direktiiviin. Huhtikuussa 2025 voimaan astuvan pikamaksuasetuksen myötä maksulaitokset ja sähkörahayhteisöt saavat mahdollisuuden jatkossa olla osapuolina selvityksen lopullisuuden varmistavissa maksujärjestelmissä. Samalla määritellään myös, millaisella menettelyllä varmistetaan, että maksulaitokset kykenevät noudattamaan lain ja maksujärjestelmän sääntöjen vaatimuksia.

Maksupalveludirektiivi yhdenmukaistaa maksulaitosten asemaa euroalueella

Samassa yhteydessä voimaan tulleilla ns. toisen maksupalveludirektiivin täsmennyksillä mahdollisesta myös se, että maksupalvelun käyttäjien varojen suojaamiseksi maksulaitoksella on mahdollisuus keskuspankissa pidettävään tiliin, jos keskuspankki harkintansa mukaan tarjoaa tällaista mahdollisuutta. Päätös myöntää pääsy keskuspankin ylläpitämiin maksujärjestelmiin tai tarjota keskuspankkitiliä maksulaitoksille on yksinomaan eurojärjestelmän ja kansallisen keskuspankin harkintavallassa. Eurojärjestelmässä tämä harkinta on johtanut heinäkuussa julkaistuihin yhteisiin linjauksiin, joilla varmistetaan maksulaitosten yhdenmukainen kohtelu koko euroalueella.⁵

Eurojärjestelmä päivittää maksujärjestelmien säännöt ja ohjeet vastaamaan sääntelyn tavoitteita ja aikataulua, ja ne koskevat kaikkia keskuspankkien ylläpitämiä maksujärjestelmiä, myös mahdollisia kansallisia järjestelmiä. Sääntöjen on samalla edelleenkin tuettava eurojärjestelmän ensisijaista tehtävää ylläpitää hintavakautta ja erityisesti rahapolitiikan toteuttamista ja maksujärjestelmien sujuvaa toimintaa. Siksi mukaan pyrkivien maksulaitosten on toimiluvan ja valvojan arvion lisäksi täytettävä keskuspankin järjestelmän säännöissä asettamat riskienhallinnan vaatimukset. Nämä on lisäksi todennettava säännöllisesti. Mukaan pyrkivän maksulaitoksen on luonnollisesti myös täytettävä TARGET-palveluiden toiminnalliset ja tekniset vaatimukset.

TARGET-palveluissa maksujen selvittämistä varten avattua tiliä tulee käyttää vain maksutoimeksiantojen toteuttamiseen. Yleinen asiakasvarojen suojaaminen tällaisilla tileillä ei ole sallittua, eikä varoja voi verrata talletuksiin. Tällä halutaan estää epäselvyys siitä, mikä on maksulaitoksen haltuun siirrettyä, maksutoimeksiantoihin varattua rahaa ja mikä luottolaitokselle sallittuja, talletussuojan mukaisia asiakasvaroja. Maksupalveluiden toteuttamiseen tarkoitettu tili ei myöskään mahdollista päivän sisäisen luoton myöntämistä eikä rahapolitiikan toteutukseen osallistumista. Tilin haltija vastaa, että maksutilillä on toimeksiantojen vaatima kate, ja että päivän päätteeksi tilillä oleva saldo ei ylitä maksutoimeksiantojen edellyttämää määrää. Tämän valvontaan kehitetään menettelyt, ja säännön rikkomisesta voidaan periä sanktiomaksuja.

Maksulaitokset ovat pitäneet asiakasvarojen suojaamisen epäämistä epäreiluna, sillä niillä on viestintänsä mukaan ollut vaikeuksia saada liikepankeista asianmukaisia tilipalveluita omaa toimintaansa varten. Vaikka eurojärjestelmä tunnistaa tämän ns. riskien välttämisen (de-risking) liikepankkien toiminnassa, maksupalveludirektiivin päivityksessä tähän ongelmaan ollaan jo puuttumassa. Kaavailtu maksupalveluasetus (Payment Services Regulation, PSR) edellyttää, ettei tiliä voi evätä ilman kirjallisesti annettuja hyviä ja yksityiskohtaisia perusteluja.⁶

Muutokset lisäävät maksupalveluiden kilpailua

Maksulaitoksille pääsy suoraan maksujärjestelmiin yllä mainituin vaatimuksinkin mahdollistaa aidon kilpailun tilipankkien kanssa perustuen niiden omiin palveluvaihtoehtoihin. Myös niiden oman toiminnan tehokkuus lisääntyy, kun ne eivät tarvitse enää välittäjää saadakseen asiakkaidensa toimeksiannot maksujärjestelmiin. Tämä tulee toivottavasti näkymään esimerkiksi pikamaksupalveluiden yleistymisenä. Mahdollisuuksia palveluiden kehittämiseen on varmasti yrityssektorilla, mutta myös yksityisasiakkaiden palveluissa, erityisesti, jos open banking-mukainen standardoitu rajapinta tilipankin kanssa toteutuu. On mielenkiintoista nähdä miten suuret kansainväliset toimijat tulevat hyödyntämään sääntelyn mahdollistamia muutoksia ja syntykö maksamisen palveluihin innovaatioita ja kilpailua. Myös Suomessa on maksulaitoksia, joille suora pääsy maksujärjestelmiin voi tarjota kiinnostavia liiketoimintamahdollisuuksia.

Viitteet

1. [L_202400886EN.000101.fmx.xml](#) , Instant Payments Regulation ↑
2. [TIPSistä tulossa euroalueen ja Pohjoismaiden johtava maksamisen selvitysalusta – Euro ja talous](#) ↑
3. [The RT1 System Overview](#) ↑
4. [Settlement finality - European Commission](#) ↑
5. [Eurosystem policy on nonbank access](#). Linjaus koskee sekä maksulaitoksia että sähkörahayhtiöitä, yksinkertaisuuden vuoksi artikkelissa puhutaan maksulaitoksista. ↑
6. [EUR-Lex - 52023PC0367 - EN - EUR-Lex](#) ↑

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

EKP, keskuspankkitali, maksujärjestelmät, pikamaksaminen